



ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV
Albion'un Kızı
ÖYKÜLER • CİLT 1

© Önsöz: Richard Pevear, “Introduction to *Selected Stories of Anton Chekhov*”, 2010.

İletişim Yayınları 2328 • İletişim Klasikleri 99

ISBN-13: 978-975-05-1990-1

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Emrah Serdan, Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Viktor Borisov-Musatov, “Kız Kardeşle Otoportre”, 1897

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ayla Karadağ

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV
Albion'un Kızı

ÖYKÜLER • CİLT 1

RUSÇADAN ÇEVİREN *Mehmet Özgül*

Albion'un Kızı, Anton Pavloviç Çehov'un
1880-1884 tarihleri arasında kaleme aldığı
öykülerden seçilerek hazırlanmıştır.

RICHARD PEVEAR'IN ÖNSÖZÜ
VE MAKSİM GORKİ'NİN SONSÖZÜYLE



ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV 29 Ocak 1860 günü Kırım'da bir liman kenti olan Taganrog'da dünyaya geldi. Bakkallık yapan Pavel Yegoroviç Çehov ve Yevgeniya Yakovlevna Çehova'nın üçüncü oğluydu. Taganrog Erkek Gramer Okulu'na yazıldı. Erken yaşta tiyatroya ilgi duydu ve ailesiyle birlikte oynadığı kısa skeçler yazmaya başladı. "Babasız" ve "Platonov" adında iki oyun yazdı. Babasının iflasından sonra aile Moskova'ya gitti; Çehov, Taganrog'da kalıp eğitimini özel dersler vererek sürdürdü. Tıp okumak için Moskova'ya geldi ve burada *Strekoza* (Yusufluk) dergisine Antoşa Çehonte gibi takma isimlerle haftalık öyküler yazmaya başladı. İlk eskiz derlemesi *Melpomene'nin Masalları* 1884'te yayımlandı. Bu dönemde tüberküloza yakalandı. Meşhur romancı Grigoroviç'in kendisine yazdığı mektupla yazarlığı ciddiye almaya karar verdi ve kendi imzasıyla ilk öykü derlemesi *Karmakarışık Öyküler* 1885'te yayımlandı. "İvanov"un ilk hali, Moskova'da Korsh Sahnesi'nde 19 Kasım 1887'de sahnelendi, aynı yıl ikinci öykü derlemesi *Alacakaranlık* yayımlandı. "Küğünün Şarkısı" ve "Ayı" 1888 yılında ilk kez sahnelendi. *Alacakaranlık* ile Puşkin Ödülü'ne layık görüldü. Ağabeyi Nikolay, 1889'da tüberkülozdan öldü. Ertesi yıl Sibirya'daki Sahalin Adası'nı ziyaret etti. A.S. Suvorin ile birlikte Fransa ve İtalya'ya gitti. Bir sonraki yıl Moskova yakınlarındaki Melihovo arsasını satın alarak bir ev yaptırdı ve burada yaşamaya başladı. Burada geçirdiği beş yıl boyunca bir yandan en iyi öykülerini yazarken bir yandan da açtığı ufak klinikte, doktorluk mesleğini sürdürdü. "Martı", 1896'da ilk defa sahnelendiğinde olumsuz tepkilerle karşılaştı. Ertesi yıl tüberküloz teşhisi konan Çehov, Avrupa'da istirahat etti. Bir sonraki yıl Yalta'ya döndü ve buradan bir arsa aldı. "Vanya Dayı", Moskova Sanat Tiyatrosu'nda 1899'da sahnelendi, aynı yıl annesi ve kız kardeşiyle Yalta'daki yeni evine taşındı. 1898'de tanıştığı aktris Olga Knipper ile 1901 yılında küçük bir merasimle evlendiler. Bu yıl "Üç Kızkardeş", Moskova Sanat Tiyatrosu'nca sahnelendi. Ertesi yıl sağlığı kötüleşmeye başladı. Tamamladığı son oyunu "Vişne Bahçesi"nin ilk gösteriminin yalnız üçüncü perdesine katılabildi. İyileşmek için gittiği Badenweiler'de hayata gözlerini yumdu. Eşi Knipper'e söylediği "Şampanya içmeyi uzun zaman oldu" meşhur son sözleri olmuştur. Naaşı Novodeviçi Mezarlığı'na defnedildi. Hayata ve yazarlığa bakışını kendisi şöyle özetlemiştir: "Kısa ömrümden insanın erişebildiği her şeyi kucaklamak istiyorum. Konuşmak, okumak; dev bir fabrikada elime çekiç almak; denizi seyretmek, tarla sürmek. Nevski Bulvarı'nda, uçsuz bucaksız tarlalarda, okyanusta –hayal gücümün beni göttürdüğü her yerde– bir başıma yürümek istiyorum."

İÇİNDEKİLER

ÖYKÜLERE DAİR GÖRSELLER	9
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ	
ÇEHOV'UN ÖYKÜLERİNE GİRİŞ / RICHARD PEVEAR	21

Albion'un Kızı

<i>Aile Babası</i>	39
<i>Elma Yüzünden</i>	49
<i>Evlilikten Önce</i>	57
<i>Yargılama</i>	65
<i>Yeşil Dil</i>	71
<i>Köyün Tıp Tanrıları</i>	89
<i>Hep Dilimin Yüzünden</i>	97
<i>Kadın ile Kocas</i>	103

Hanımefendi	115
Operada Tatsız İki Olay	141
Ahlar, Oflar, Eyvahlar	155
Baron	161
Eğri Ayna	171
İnsanın İki Yüzü	175
Sevinç	179
Maniya Grandioza Olayları	183
Kocasını Bırakıp Gitti	185
Çivide	189
Berber Dükkânında	193
Beceriksiz	199
Yenenin Utkusu	203
Akıllı Kapıcı	207
Şu İşbilir Çağımızda	211
Ad Konulması Zor Bir Öykü	213
Anlaşılmaz Bir Tip	215
Söğüt Ağacı	219
Hırsız	225
Laf, Laf, Yalnız Laf	231
Yirmi Altı	235
Kızının Avukatı	239
Seçim Kurbanı	243
Kale Gibi Kadın	249
Nasıl Evlendiğimin Resmidir	255

Bir Sayman Yardımcısının Günlüğünden	259
Tıpkı Dedesine Çekmiş	263
Yılda Bir Kez	267
Memurun Ölümü	273
Yaramaz Çocuk	277
Çeyiz	281
İyiliksever Meyhaneci	287
Albion'un Kızı	291
Mahkeme Kaleminde	297
Güz Soğuşu	301
Şişman ile Zayıf	309
Trajedi Oyuncusu	313
Postanede	319
Denizde	323
Kara Çalma	329
İsveç Kibriti	335
Özgür Düşünen Adam	363
Madalya	369
Güldürü Oyuncusu	373
Öğretmen	377
Gazete Muhabiri Düş Görüyor	381
İki Mektup	387
Şikâyet Defteri	391
Perpetuum Mobile	395
Okumanın Yararları	405

Mariya İvanovna	411
Albüm	417
Yazlıkçı Bayan	421
Beyinlerin Kızışması	425
Vodvil	431
Yükselme Sınavı	437
Cerrahlık	443
Kol Kırılır Yen İçinde Kalır	449
Bukalemun	457
Yağmurdan Kaçarken Doluya Tutuldu	463

SONSÖZ

ANTON ÇEHOV'A DAİR HATIRA PARÇALARI /

MAKSİM GORKİ..... 471

Aile Babası

(Папаша)

Orta üç öğrencisi gencin annesi, oğlunun okul durumunu kocasıyla konuşmak istiyordu. Balık çirozu inceliğinde, sıska mı sıska bir kadındı. Anne, tombul böcekler gibi yusyuvarlak bir adam olan kocasının çalışma odasına öksürerek girdi. Onun içeriye girmesiyle birlikte hizmetçi kız kocasının dizlerinin üstünden çabucak aşağı atladı, yakındaki perdenin arkasına saklandı. Kadın hizmetçiyi görmezlikten geldi, çünkü çoktan beridir kocasının bu tür zayıflıklarına alışmıştı. Çağımızın akıllı kadınları nasıl davranıyorsa, o da uygar bir kişi olarak, aile büyüğünün çapkınlıklarına karışmaması gerektiğini biliyordu.

Kocasının boşalan dizlerin üzerine oturduktan sonra;

“Tombulcuğum, sana bir konuyu danışmaya geldim. Önce dudaklarını sil de seni öpeyim,” dedi.

Adam şaşırды, gözlerini kırpıştırarak dudaklarını sildi.

“Ee, seni dinliyorum. Ne söyleyeceksen söyle hadi...”

“Durum şu, babamız. Biz bu oğlumuzla ne yapacağız?”

“Oğlumuzda ne var ki?”

“Aman Tanrım, yoksa bilmiyor musun?! Siz babalar ne kadar da kaygısızsınız! Durum senin bildiğin gibi değil... Korkunç, çok korkunç, tombulcuğum... Eğer iyi bir baba olmak istemiyorsan ya da olamıyorsan, işe yarar bir koca ol bari!”

“Gene aynı laflar! Kaçınıcı kez söylüyorsun bunları?”

Adam sabırsız bir hareket yapınca kadıncağız az kalsın oturduğu yerden paldır küldür yere yuvarlanıyordu.

“Siz erkekler hep böylesiniz, gerçekleri iştirmek istemiyorsunuz,” diye homurdandı.

“Lafı uzatmayı bırak da korkunç olan neymiş, önce onu söyle bana!”

“Yapma, şekerim!.. Beni iyi dinle! Biricik oğlumuz İvan okuldan gene kırık notlar getirdi.”

“Getirdiyse ne olmuş?”

“Nasil ne olmuş? Bu gidişle çocuğu sınavlara sokmayacaklar. Çok korkuyorum, bu yüzden dördüncü sınıfa geçemeyecek...”

“Geçmezse geçmesin, canım! Şunun korktuğu şeye bak!.. Sokaklarda sürtüp haylazlık edeceğine, okula gidip gelsin bin kere iyidir.”

“Babamız, bilmiyor musun, oğlan on beşini doldurdu. Bu yaşta bir genç üçüncü sınıfta oturabilir mi? Matematik öğretmeni olacak herif bizimkine iki vermiş. Yakışık alır mı bu?”

“Sen neler söylüyorsun?.. En iyisi bu veledede bir güzel sopa çekmek! Yapacak başka bir şey kalmadı anlaşılın.”

Anne serçe parmağıyla kocasının etli dudaklarına şöyle bir dokundu, sonra işveli işveli somurttu.

“Hayır, kocacığım, sakın çocukcağıza ceza vermekten söz etme! Suç onda değil... Alçak gönüllü davranmana gerek yok, biz oğlumuzu öyle güzel yetiştirdik ki, aritmetik gibi ıvır zıvır bir derste beceriksiz olamaz! Onun böyle ıvır zıvır derslere aklının erdiğine inanıyorum.”

“Bırak canım sen şu sümüklüyü! Sürekli haylazlık edeceğine oturup güzel güzel derslerine çalışsa başına bunlar gelmezdi... Şey, karıcığım, dizlerimde rahat ettiğini sanmıyorum. Şuradaki sandalyeye otursan daha iyi olmaz mı?

Kadın kocasının dizlerinden aşağı atladı, kuğulara yaraşır adımlarla biraz ileriye yürüdü. Oradaki sandalyeye otururken şöyle homurdanıyordu:

“Senin şu katı yürekliliğine inanmak içimden gelmiyor. Görüyorum, oğlumuzu sevdiğin falan yok. Oysa öylesine iyi, akıllı,

güzel bir oğlan ki! Şunu iyi düşün, işin içinde senin bilmediğin dalavereler dönüyor. Hayır, çocukcağız üçüncü sınıfta çakamaz, ben buna izin veremem!”

“Hınzır oğlan derslerine çalışmıyorsa bize yapacak bir şey kalıyor mu, canım? Siz anneler hep böylesinizdir zaten... Neyse... Beni biraz yalnız bırak lütfen. Yapılacak bazı işlerim var...”

Adam yazı masasına döndü, önündeki bir kâğıdın üzerine eğildi, bu sırada hizmetçi kızın arkasına kaçtığı perdeye yan gözle şöyle bir baktı.

Kadın;

“Kusura bakma, buradan bir yere gidecek değilim, dedi. Biliyorum, benimle konuşmaktan canın sıkılıyor ama sonuna kadar dinlemek zorundasın beni. Senden yapmanı istediğim şey şu: Bir an önce oğlumuzun matematik öğretmenine gidip çocuğa geçer not vermesini sağlayacaksın. Anlaşıldı mı? Ayrıca kendisine şunu bildirmeyi de unutma: Oğlumuz hiç de aritmetikten zayıf değildir, ayrıca sağlık yönünden birtakım sorunları olduğu için derslerinde güçlük çekebilir. Sen ne yapıp edip öğretmen olacak o herifi oğlumuzun kırık notunu düzeltmeye zorlayacaksın! Yeniyetme çocuk üçüncü sınıfta bırakılır mıymış hiç? Hadi, görevim seni, tombulcuğum! Biliyor musun, bizim Sofya Nikolayevna oğlumuzun Paris’e benzediğini söylüyor.”

“Yakışıklı Paris’e benzediğine bir diyeceğim yok da, matematik öğretmenini görmeye gitmeyeceğim işte! Benim boşa harcayacak zamanım yok.”

“Hayır, hayır! Gideceksin! Hadi, gecikme, akıllı babamız!”

“Yok, şuradan bir yere kıpırdayacak değilim. Sana söyleyeceğim son söz bu! Ayrıca git artık yanımdan, yapılacak bir sürü iş beni bekliyor.”

Anne ayağa kalkarak sesini yükseltti:

“Gideceksin işte! Hadi, durma artık, çabuk!”

“‘Gitmeyeceğim!’ dedim ya!..”

Bu söz üzerine anne çıldırmış gibi bağırmaya başladı. Bir yandan da parmağıyla perdeyi gösteriyordu.

“Bir an önce gitmeni istiyorum! Eğer gitmeyecek olursan, bi-

ricik oğlumuzu acımadığını anlayacağım. Bak o zaman neler gelecek başına!..”

Baba afalladı. Ne yapacağını bilemedi; yapacak başka bir şey yokmuş gibi garip bir şarkı tutturarak şaşkınlıktan pardösüsünü sırtından çıkardı. Annenin isteklerine teslim olduğu görülmüyordu.

Durumu bir de çocuğun ağzından işitmek amacıyla yeniyetme oğlanı yanlarına çağırdılar. Yakışıklı Paris önce öfkelenmiş, kızarıp bozardı, kaşlarını çattı, sonra öğretmeninden daha iyi aritmetik bildiğini, aldığı kırık notta kendisinin suçu olmadığını, en yüksek not olan beşi ancak babası zengin öğrenciler ile o öğretmene yaltaklanan çocukların aldığını söyledi. Ardından zırlı zırlı ağlamaya başladı. İyice sakinleştikten sonra matematik öğretmeninin evine gitmesi için onun adresini babasına verdi. Bunun üzerine zavallı adam fazla gecikmeden tıraş oldu, tarağını dazlak kafasından birkaç kez geçirdi, güzelce giyinerek “oğulcuğunu” kurtarmak amacıyla yola koyuldu.

Velilerin çoğunun yaptığı gibi baba, öğretmenin odasının kapısını çalmadan hızla içeri daldı. Eğer birisinin odasına kapısını çalmadan paldır küldür dalarsanız onun neler görüp işiteceğini kimse bilemez. O sırada öğretmen karısına şunları söylemekteydi: “Bana çok pahalıya mal oluyorsun, Ariadna!.. Anlıyor musun, kaprislerin bitmek bilmiyor!..” Bunun üzerine kadın kocasının boynuna sarılarak şu karşılığı verdi: “Bağışla, kocacığım, oysa sen bana hiç de pahalıya mal olmuyorsun. Bunu bildiğim için sana büyük değer veriyor, seni sevip sayıyorum.”

Bu sırada öğrenci babası kadının son derece güzel olduğunu fark etti, eğer giysilerini çıkarsa herhalde çok daha güzel gözükürdü.

Baba sırtıkan tavırlar takınarak karı-kocanın yanına biraz daha sokuldu, ayaklarını birbirine çarparak;

“İyi günler, efendim! diye selam verdi.”

Öğretmen bir an ne yapacağını bilemedi, karısı ise somurtarak yıldırım hızıyla bitişik odaya kaçtı. Öğrenci babası yılışık yılışık gülüyordu.

“Bağışlayın, belki sizi rahatsız ediyorum. Şey... durumunu-

zu anlamıyor değilim. Nasılsınız, iyi misiniz? Şey... bir kez daha merhaba. Öğrenciniz İvan'ın bayasıyım. Size kendimi tanıtmaktan onur duyarım. Bendeniz kendine göre toplumda ileri gelen biriyim... Keh-keh-keh. Durumunuzu anlatıyorum, lütfen rahatsız olmayın.”

Matematik öğretmeni nezaket gereği gülümser gibi sırttı, veliye oturması için bir sandalye gösterdi. Beriki bir ayağının üzerinde dönerek gösterilen yere çöktü. Sonra yelek cebinden altın saatini çıkarıp öğretmenin gözüne sokarcasına ileri uzattı.

“Şey... Sizinle bir durumu görüşmeye gelmiştim, efendim. Beni bağışlayın lütfen. Ne yazık ki siz kültürlü insanlar gibi düzgün konuşmayı beceremiyorum. Bizim gibilerin her davranışı kendine göre, sadedir. Zateniz üniversiteyi bitirmişsinizdir herhalde, öyle değil mi?”

“Evet, üniversite bitirdim.”

“Demek, öyle... İyi, iyi... Bugün hava ne kadar da sıcak! Ne dersiniz? Şey... İvan Fiyodoroviç, bizim oğlana aritmetikten iki vermişsiniz... Aslında bu o kadar da önemli değil. Herkes neye layıkça karşılığını alır. Bu duruma bir şey diyeceğim yok da... Keh-keh-keh!.. Ne de olsa hoş bir şey değil... Yoksa gerçekten benim oğlan size göre aritmetikten bu kadar zayıf mı?”

“Size nasıl söylesem, bilmem ki... Çok zayıf demeyeceğim de, çocuk derslerine çalışmıyor. Sonuç olarak aritmetikten anladığı filan yok.”

“Neden anlamasın ki?”

Öğretmen gözlerini kocaman kocaman açtı.

“Neden mi? Çünkü aritmetiği bilmediğine aldırdığı yok, üstelik hiç çalışmıyor...”

“İnsaf edin, sayın İvan Fiyodoroviç. Benim oğlum derslerine sürekli çalışır... Geceler boyunca kitaplarının başından kalkmaz. Ayrıca ben de yardım ediyorum kendisine. O bakımdan matematikte her konuyu iyi bilir. Yaramazlık yapıyor diyeceksiniz. Orası öyle de hangimiz çocukluk yaşamadık ki? Neyse, sizi rahatsız etmiyorum ya?”

“Yok, canım, öyle şey olur mu? Görüşmeye gelmenizden dolayı asıl ben size teşekkür etmeliyim. Öğrenci velileri biz eğiti-

cilerin en değerli konuklarıdır. Buraya kadar zahmet edip gelmeniz bize güvendiğinizi gösteriyor. Her konuda karşılıklı güven çok önemlidir, öyle değil mi?”

“Elbette öyle. Ayrıca kimsenin işine karışmamak gerekir... Demek oluyor ki benim oğlan dördüncü sınıfa geçemeyecek... Doğru mu anlıyorum?”

“Ne yazık ki geçemeyecek. Zaten çocuğun yıllık ders ortalaması yalnız aritmetikten iki değil. Öbür dersleri de zayıf.”

“Bu duruma göre öbür öğretmenlere de gitmem gerekecek... Peki, aritmetikten durumu ne olacak? Keh-keh... Notunu düzelterek misiniz?”

Öğretmen gülümsedi.

“Nasıl düzeltereğim? Olacak şey değil! Yok canım! Yapamam bunu! Oğlunuzun dersimden geçerli not alması için çok uğraştım. Ama nedense dersine çalışmak istemiyor, ayrıca terbiyesizlik yapıyor. Onun yüzünden birçok kez sıkıntı yaşadım.”

“Dedim ya, bunları yeni yetmelik çağı. Ne yapacaksınız?.. Gelin, şunun notunu üçe çıkarıverin.”

“Yapamam.”

“Aman, siz de diyorsunuz! Lütfen böyle şeyler söylemeyin! Neyin yapıp neyin yapılamayacağını sanki ben bilmiyorum... Ee... Bitirelim şu işi, İvan Fiyodoroviç?”

“Yapamam! Çocuğunuza kendi derslerinden iki veren öbür öğretmenler ne derler bana? Düpedüz haksızlık bu! Vallahi, elimden böyle şeyler gelmez! Yapamam!”

Baba bir gözünü kırptı.

“Yaparsınız, yaparsınız, İvan Fiyodoroviç. Bu konuyu tartışmayalım artık. Böyle basit şeyler için saatlerce çenemizi yormaya değer mi? Bana lütfen, aydın bir kişi olarak, not düzeltmenin neresinde haksızlık bulunduğunu açıklar mısınız lütfen! Çünkü ikimiz de haksızlığın ne olduğunu bal gibi biliyoruz. Keh-keh-keh!.. Hadi, safsataya kaçmadan açıklayın şunu, İvan Fiyodoroviç! Öğrencinize iki verdiyseniz bunda kesinlikle bir amacınız olmalı. Öyleyse haksızlık bunun neresinde?”

Şaşkınlıktan öğretmenin gözleri fal taşı gibi açıldı. Ancak bir öğrenci velisinin söylediklerine gücenmeyi aklına getirmeme-

si üniversite bitirmiş bir aydının çözülmez sırrı olarak kalıyor bizler için.

Öğrenci velisi konuşmasını şöyle sürdürdü:

“Evet, evet, bunun altında gizli bir amaç yatıyor. Öğrenci yakınlarının tıpış tıpış ayağınza geleceğini biliyordunuz, öyle değil mi? Keh-keh-keh!.. Nasıl, sizi iyi anlamamış mıyım? Her emeğin bir karşılığı olmalı. Öğretmenlik görevinin önemini bilirim. Ne kadar aydın bir insan olsanız da köhnemiş alışkanlıkların işe yarayacağını unutmamışsınızdır herhalde. ‘Gönlünüzden ne koparsa onu verin...’ demektesiniz içinizden şimdi bana.”

Öğrenci babası burnundan derin derin soludu, cüzdanını çıkardı, içinden bir yirmi ruble alarak öğretmene uzattı.

“Buyursunlar, efendim...”

Öğretmen kızarıp bozardı, ezilip büzüldü; hepsi o kadar... Onun, karşısındaki herife kapıyı göstermemesi, defolup gitmesini söylememesi öğretmenlik mesleğini seçmiş birinin anlaşılmaz bir sırrı olarak kaldı bizim yönümüzden.

İyice pişkinliğe vuran öğrenci velisi;

“Hadi, hadi, utanmayın, alın,” dedi. “Anlayışsız bir adam değilim ben. Kim ‘almam’ derse desin, gene de alırlar. Almayanı görmedim bugüne dek. Çekinmeyin, alın şunu! Anladığımı kadarıyla henüz alışmamışsınız böyle şeylere. Hadi, çekinmeyin... Lütfen...”

“Öyle şey olur mu? İnsaf edin.”

“Yoksa az mı buldunuz? Ne yazık ki daha fazlasını veremeyeceğim... Almıyor musunuz?”

“Olmaz dedim.”

“Yüce gönlünüz bilir. Öyleyse kırık notu düzeltiverin. Bunu ben değil, çocuğun annesi istiyor. Görseniz, sürekli ağlamakta... Yürek çarpıntıları, daha neler, neler... Bir sürü derdi var kadıncağızın.”

“Eşinizin durumuna gerçekten üzüldüm. Ama kırık notu düzeltmeyeceğim.”

“Oğlan dördüncü sınıfa geçemeyecek olursa başına neler gelir, bilmem artık. Yazık olmaz mı çocukcağıza? Düzeltin şu notu, cancağızım, olsun bitsin!..”

“Düzeltemek isterdim ama yapamam. Sigara... Sigara buyuramaz mısınız?”

“Çok teşekkür ederim, sigara içmiyorum. Bizim oğlanı geçirerseniz ne olur ki! Şey... Memurluk bareminiz nedir şimdi?”

“Yedinci derece ama bana sekizinci dereceden kadro tanıdılar.”

“Demek öyle... Neyse, biz kesinlikle anlaşacağız sizinle... Kalemizinle şöyle bir çizik atıverirsiniz, tamam mı? Keh-keh-keh...”

“‘Olmaz’ dedim size, öldürseniz olmaz. Yapamayacağım.”

Öğrenci velisi sesini kesti, biraz düşündü, sonra yeniden saldırıya geçti. Bu seferki saldırı kısa sürmedi. Öğretmen ‘Olmaz, yapamam!’ sözünü ne kadar yinelerse yinelesin beriki onu canından bezdirmek, ne kadar çekilmez bir adam olduğunu göstermek için elinden geleni ardına koymadı. Adamcağıza yaklaşıp yanaklarından öpmeye, kendisini aritmetikten sınava çekmesini istemeye, belden aşağı fıkralar anlatmaya, senli benli davranmanın her türlüünü denemeye koyuldu. Onun bu davranışları karşısında öğretmenin öğürmesine ramak kaldı.

O sırada yandaki odadan öğretmenin eşi şöyle seslendi:

“İvan, hadi artık, geç kalıyorsun!”

Değerli babamız durumu hemen kavradı, öğretmenin dışarı çıkmaması için koca gövdesiyle kapının önüne gerildi. Öğretmen dışarı çıkmak için çırpındı, oflayıp pufladı, inlemeye başladı. En sonunda kurtuluşunu sağlamak amacıyla dahice bir düşünce geldi aklına.

“Durun! Eğer gidip öteki öğretmenlerden de kendi derslerinden verdikleri ikileri düzelttirirseniz ben aritmetikten ikiyi üç yapacağım,” dedi.

“Şeref sözü mü?”

“Onlar düzelttikten sonra ben niçin düzeltmeyeyim?”

“Çok yaşayın e mi! Bu iş bitmiş demektir... Siz harika bir insansınız, vallahi! Ben hemen gidip sizin kırık notu düzelttiğinizi söylerim kendilerine. Bu çözümünüzden dolayı bir şişe şampanyayı hak ettiniz. Peki, onları ne zaman görebileceğim?”

“İsterseniz hemen.”

“Bu duruma göre sizinle artık yakından tanışmış sayılırız,

öyle değil mi? Bir gün siz de şöyle bir uğrayıverirsiniz bize. Buyurun, gelin, bekleriz!”

“Kıvançla. Size esenlikler diliyorum.”

“Hoşça kalın. Keh-keh-keh... Genç adam, genç adam! Size iyi günler diliyorum! Öbür öğretmenlere sizden selam iletelim mi? Tamam, söylerim kesinlikle. Sayın eşinize de en iyi dileklerimi sunuyorum. Bize buyurmayı sakın unutmayın!”

Öğrenci babası saygı gösterisi olarak ayaklarını birbirine vurdu, şapkasını kaptı, dışarı fırladı.

Öğretmen uğurladığı velinin arkasından bakarken, “Hoş adam! Gerçekten hoş biri! Aklından ne geçiriyorsa o sözler hemen dilinde. İçi-dışı bir... Sadeliğine, iyi yürekliliğine diyecek yok gerçekten. Böyle insanlara bayılırım.” diye geçirdi içinden.

Aynı günün akşamı aile babasının dizlerinin üstünde sevgili karıcığı oturmaktaydı. (Ondan sonra sıranın hizmetçi kıza geleceği kesindi.) Karısına “oğullarının matematikten sınıfını geçeceğini”, aydın insanların rüşvetle yola getirilemeyeceğini, eğer nezaketle gırtlaklarına basacak olursanız ancak o zaman sonuç alabileceğinizi ballandıra ballandıra anlatıyordu.

Elma Yüzünden

(За яблочки)

Ufak tefek bir adam olan toprak ağası Trifon Semyonoviç'in, birbirine pek uygun enlem ve boylamlarda, Pont Evksin ile Solovki köyleri arasında kara topraktan¹ oluşan, atadan kalma bir çiftliği vardır. Trifon Semyonoviç, tınlayıcı Latince bir kökten türetilmiş, uzun mu uzun bir soyadı taşımakta olup, bu soyadı, sayısız insanlık erdemlerinden birinin anlamını taşır. Toprağı son derece verimli çiftliğin yüz ölçümü tam 3.000 dönümdür. Burası bir çiftlik, Trifon Semyonoviç de bir toprak ağası olduğundan, çiftlik, sahibinin isteğiyle rehine verilip satışı çıkarılmıştır.² Satış işlemleri Trifon Semyonoviç'in tepesinde henüz dazlak yokken başlamıştı; o günden beri ipotek koyan banka yöneticilerinin beceriksizliği, bizim toprak ağasının açıkgozlüğü sayesinde uzayıp gitmektedir. Günün birinde banka yüzde yüz gümlenecektir, çünkü birçok benzerleri gibi Trifon Semyonoviç, rehin karşılığında paraları cebine indirmiş ama taksitlerle gelince ödememektedir. Ödese bile nazlana nazlana, dilenciye sadaka verir gibi... Dünyamız için boşuna "Ah, şu dünya!" dememişler. Biz insanlar herkesi ona uygun asıl adıyla çağırabil-

1 Çernazyom – ç.n.

2 19. yüzyıl sonlarına doğru birçok toprak ağası çiftliğini tüccarlara, fabrikalara satmak sorunda kalmıştır – ç.n.

sek, Trifon Semyonoviç'e de Trifon Semyonoviç demez; eşeklere, ineklere yaraşır bir adla çağırırdık. Açıkça söyleyecek olursak, Trifon Semyonoviç, adı üstünde, hayvanın tekiydi. İsterim ki o da benim düşünceme katılsın. Eğer bir gün bu dileğim kendisine kadar ulaşırsa (arada bir *Strekoza* dergisini okuduğunu biliyorum) bana güvenmeyip benimle aynı düşünceye gelecek, hatta uzun soyadını burada açıklamadığım, bu seferlik adı ve baba adını bildirmekle yetindiğim için cömertliği tutup güzün bir kasa Antonov elmasını adresime postalayacaktır. Trifon Semyonoviç'in erdemlerine gelince... En iyisi bunları sıralamaya kalkmayalım. Neden dersiniz, Trifon Semyonoviç'i elleriyle, ayaklarıyla bir öyküye sığdırmaya çalışacağımız için, uzun mu uzun *Ebedi Yahudi* adlı romanının yaratıcısı Yevgeni Siu'nun kalem oynattığı sürece kadar yazı masamızda oturmakta zorunda kalırdık. Onun ne kâğıt falı açmadaki hilelerine, ne borç ve faiz ödemedeki siyasetine, ne papaz efendi ile zangoca karşı çevirdiği dolaplara, ne de Nuh Nebi'den kalma kılığıyla atının üstüne kurulup köy sokaklarında caka satmasına dokunduracağım. Ben yalnızca onun insanlara karşı tutumunu gözler önüne seren bir sahneyle yetineceğim.

Neresinden baksanız beğeneceğiniz bir sabah vakti (yaz mevsiminin bitimine yakın bir sabah) Trifon Semyonoviç zengin bahçesinin ağaçlar arasındaki birbirine dik yollarında gezinmektedir. Ulu Tanrı'nın ozanlara esin vermede yararlandığı bütün güzellikler bolca serpiştirilmiştir bahçesine. "Ey insanoğlu, yaklaş! Yaklaş da güz bastırmadan bütün zevkleri tat!" der gibidir bu bahçe. Ancak bizim bahçe sahibi ağamız ozan filan değildir, ayrıca o sabah nedense kendini zararda hissettiğinden, ruhu soğuk bir uyuşukluk içindedir. Toprak ağasının arkasından ise ufak bir ücret karşılığı uşaklığını yapan Karpuşa yürüyor, sağına soluna bakarak efendisine gözcülük ediyor. Karpuşa dedim de aklıma geldi, bu altmışlık düzenbaz, erdemlerinin çokluğu bakımından efendisine taş çıkarır... İyi çizme boyar, sokak köpeklerini yakaladığı gibi ipte sallandırır, eline geçirdiğini soyup soğana çevirir, müzevirlik yapmada üstüne yoktur. Gün geçmez ki köylülerden, Trifon Semyonoviç'in

komşularından Karpuşa'yla ilgili bir yakınma gelmesin... Ancak bütün bunlar bir işe yaramaz, çünkü ağamızın çiftlik işleri Karpuşa'sız yürümez. Gezintiye çıktığı zamanlar Trifon Semyonoviç çiftlik yazıcısının uğurlu eliyle çarın özel askeri adını verdiği sadık uşağını da yanına alır; onunla hem daha çok güvence, altındadır, hem de keyifli... Karpuşa dedikodu yapar, tekerlemeler söyler, masal anlatır. Susmak bilmez bir gevezedir... Eğer bir an ağzını kapadığını görürseniz, bilin ki ilginç bulduğu bir şeyi dinlemek için kulak kesilmiştir.

Anlatacağımız olayın geçtiği o sabah Karpuşa, efendisinin arkasında yürüyor; beyaz kasketli, tanımadığı iki liseli öğrencinin ellerinde tüfeklerle yakından geçerlerken ondan toprak ağasının bahçesinde avlanma izni istemelerini allayıp pullayarak Trifon Semyonoviç'e anlatıyordu. Sözümona gençler bahçeye sokulmaları karşılığında ona yarım gümüş ruble rüşvet vermeye kalkmışlar, kime hizmet ettiğini çok iyi bilen Karpuşa ise onlara kızıp üzerlerine Kızıltüy ile Boztüy'ü salmıştır. Karpuşa bu öyküyü bitirip köyün sağlık memurunun akıllara durgunluk veren serüvenlerini parlak çizgilerle betimlemeye koyulmuştu ki, bahçenin elma ve armut ağaçlarının bulunduğu köşesinden gelen bir hışırtı konuşmasını yarıda kesti. Karpuşa bir anda sus pus oldu, kulaklarını dikip dinlemeye başladı. Hışırtının kuşku uyandırıcılığı iyice aklına yatınca efendisini eteğinden çekip durdurdu, sesin geldiği yöne doğru ok hızıyla fırladı. Trifon Semyonoviç de bir yaramazlık kokusu almıştı; o da hemen toparlandı, köpek sinsiliğiyle seğirten uşağının ardından ufak adımlarla koştu. Ve koştuğuna da değdi...

Bahçe çitinin yakınında, dal budak salmış bir elma ağacının dibinde duran bir köylü kızı ağzında bir şeyler çiğniyor, onun hemen yanında geniş omuzlu bir köy delikanlısı ise yerde dizüstü sürünürken, rüzgârın düşürdüğü elmaları topluyordu. Delikanlının yaptığı bir şey daha vardı, o da elmaların hamlarını ağaçların arasına fırlatmak, olgunlarını ise yayvan, nasırlı elleriyle sevgili Dulçina'sına sunmaktı... Görünüşe bakılırsa, midesi yönünden bir korkusu bulunmayan genç kız verilen elmaları büyük bir iştahla, soluk almamacasına tıknıyor; yerde sü-

rünerek elma toplayan şöalyesi ise Dulçına'sından başka bir şey düşünmüyordu.

Köylü kızı sesini yükseltmemeye çalışarak, "Hadi, biraz da ağaçtan koparsan a!" diyor.

"Yok, koparamam, korkuyorum..."

"Korkacak ne var? Ağanın yordakçısı şimdi meyhanede kafa çekiyordur."

Delikanlı ayağa kalkıp havaya zıpladı, bir elma koparıp Dulçına'sına verdi. Ancak Adem ile Havva'nın başına gelenler bu sırada iki sevgilinin başına geliverdi. Elmanın tadını çıkarmaya fırsat bulamadılar... Genç kız elmayı dişleyip kopardığı parçayı tam delikanlıya sunmuştu ki, ikisi de ağızlarının içinde bir ekşilik duydular; yüzleri önce çarpılıp uzadı, sonra sapsarı keşildi. Bu, elmanın ekşiliğinden dolayı değil, karşılarında Trifon Semyonoviç'in mahkeme duvarı gibi açık suratı ile Karpuşa'nın sinsisi sinsisi, kötücül sırtmasını görmelerindendi.

Gençlere doğru yürüyen Trifon Semyonoviç, "Merhaba çocuklar! Elma mı yiyorsunuz? Size engel olmuyorum ya?" dedi.

Delikanlı şapkasını çıkarıp başını önüne eğdi. Genç kız ise önlüğünün nakışlarını incelemeye koyuldu.

Trifon Semyonoviç delikanlıya döndü.

"E, nasılsın bakalım, Grigori? İşler nasıl gidiyor!"

"Yediğim yalnız bir elma! Onu da yerden aldım..."

Trifon Semyonoviç bu sefer kıza çevirdi başını.

"E, senin işlerin nasıl gidiyor? İyi misin?"

Kızcağız önlüğünün işlemeleriyle daha fazla oynamaya başladı.

Bunun üzerine Trifon Semyonoviç yeniden delikanlıya döndü.

"Söyle hele, düğününüz ne zaman? Evlenmediniz mi daha?"

"Yok... Şey, ben, efendim... Bir elma yedim... Onu da..."

"İyi etmişsin, aferin... Okuma-yazma biliyor musun?"

"Hayır. Şey, vallahi, efendim... Ben bir tane yedim, onu da..."

"Okuma-yazma bilmiyorsun ama başkasının elmasını çalmayı iyi öğrenmişsin... Zaten okuma-yazmayı öğrenip de ne yapacaksın ki? Söyle bakalım, hırsızlık işine epeydir mi başladın?"

"Ben bir şey çalmadım ki..."